

ZNADEM ILI ZNAM

U svojim predavanjima i govori-
ma često upotrijebim dulji oblik
prezenta glagolja *znati*, tj. *zna-
dem, znadeš...* Tako sam učinio i 1. ruj-
na o.g. u Slatini u svome izlaganju o
novome izdanju *Hrvatskoga pravopisa*.
Nakon predavanja pristupi mi jedna na-
stavnica i kaže mi da i ona katkada
upotrijebi te oblike i da joj se tada uče-
nici smiju. Pita jesu li ti oblici pravilni.

- Jesu - rekoh. I to ne zato što ja tako
govorim, nego što tako pišu mnogi hr-
vatski pisci, i to dobri, i što tako piše u
hrvatskim gramatikama, u poglavlju o
glagolskim oblicima. Tu se ujedno obja-
šnjava i pojava koja se naziva redupli-
kacijom osnova. Istina, toga nema u Te-
žak-Babićevoj *Gramatici hrvatskoga
jezika - Priručnik za osnovno jezično
obrazovanje* - zbog pedagoškoga ogra-
ničenja te gramatike, ja mislim neo-
pravdanoga - nastojat ću da se to ispra-
vi - ali treba pogledati u druge gramati-
ke jer se nastavnik ne smije ograničiti
samo na jednu gramatiku, kako to mno-
gi pogrešno čine. Tako npr. u Brabec-
Hraste-Živkovićevoj *Gramatici* piše:
"Glagoli *dāti* i *znāti* mogu imati dvoja-
ke oblike. (...) I glagol *imati* može ima-
ti dvojake oblike". (2. izd. Zagreb,
1954, str. 135). Slično je i u *Gramatici
hrvatskoga književnog jezika* E. Barić i
suatora (2. izd., Zagreb, 1990, str. 170),
u velikoj Akademijinoj gramatici pod
naslovom *Povijesni pregled, glasovi i
oblici hrvatskoga književnog jezika* S.
Babića i suatora (Zagreb, 1991. na str.
688). Tu se spominje da glagol *dati* ima
i treće oblike: *dadnem, dadneš* pa bi ih
mogao imati i glagol *znati*, ali ja sam u
trećoj spomenutoj gramatici napisao:

"Oblici *znàdnēm, znàdnēš...* imaju
značenje svršenosti, ali se nije našla
upotrebna potvrda".

Čini se da se oblici sa *d* govore
samo u štokavskome narječju, ali je za
književni jezik važno da tako pišu i do-
bri pisci, kako sam već rekao, a to zna-
či bez obzira na dijalekatno podrijetlo
jer ih nalazimo i kod kajkavca Mirosla-
va Krleže i čakavca Frana Mažuranića.
Lako bih to mogao dokazati podacima
iz rječnika i građe MH, ali to može
svatko sam provjeriti, a ja ću to poka-
zati na podacima triju konkordancija,
od koji prve dvije nisu dostupne javno-
sti. Pokazat ću to samo na prezentskim
oblicima jer su ostali oblici rijetki. To
će biti dovoljno za ono što tvrdim.

Konkordancija *Povratka Filipa La-
tinovicza* Miroslava Krleže pokazuje
da je on upotrijebio oblike bez *d* 45
puta, a sa *d* 5 puta; Dragutin Tadijano-
vić u svojim pjesmama isto u odnosu
89:10, hrvatska *Biblija* 585:44, ukupno
719:59, u postotku 92,5:7,5. Ovdje bih
napomenuo da su oblici sa *d* veoma če-
sti u djelima F. Mažuranića, kako sam
pokazao u studiji Stjepan Ivšić kao lek-
tor Mažuranićeve knjige *Od zore do
mraka (Hrvatski znanstveni zbornik,
Zagreb, 1971, str. 260)*.

Ti podaci pokazuju da pisci upotre-
bljavaju i jedne i druge oblike, da su
prvi mnogo češći, a drugi rijetki, ali da
ne možemo ni jedne proglasiti pogrješ-
nima, nego samo reći da su prvi stilski
neutralni, a drugi stilski obilježeni, ali
blago.

To ne pišem samo da odgovorim na
postavljeno pitanje, nego da kažem ne-
što i o dvostrukostima, koje je *Hrvatski
pravopis* posebno aktualizirao. Opšir-

no sam odgovorio na to pitanje velikim člankom u prošleme broju *Jezika*, a sad to osvjetljujem i ovim podacima. To je u vezi i s prethodnim odgovorom. Ne smije se tražiti od pisca pa onda ni od učenika da se mora odlučiti samo za jedne oblike, da u jednome djelu smije upotrebljavati samo jedne, kad to ne rade ni dobri pisci, nego ima slobodu u izboru. Dakako, nastavnik može upozoriti na stilske vrijednosti, ali ne smije crvenom olovkom intervenirati i davati slabiju ocjenu zbog likova sa *d*. A one učenike koji se smiju oblicima sa *d*, treba poučiti da tu smijehu nije mjesto.

Još nešto valja reći u vezi s time. To vrijedi za nesložene oblike glagola *dati* i *znati*. Složeni su običniji bez *d*, i to očito zato što su prefiksom dulji pa

osnovom nastoje biti kraći. Da navedem samo jedan primjer iz *Biblije*:

Kako da te dadem, Efrejime,
kako da te predam, Izraele!

Kako da te dadem kao Admu. (Ho-
šea 11, 8.)

To je težnja za uravnoteženom duljinom riječi, otprilike ista ona težnja koja se očituje u dugoj i kratkoj množini i u raspodjeli sufiksa *-ica* i *-ka* u tvorbi riječi. Ističem to zato što ima jezikoslovaca koji to ne razumiju i koji se pomalo rugaju toj mojoj tvrdnji kad sam je spomenuo u dvama člancima u *Vjesnikovu* Jezičnome savjetniku. Prvo rekao sam: težnja, a ne zakon, a drugo, ta tvrdnja nije moja, ja je samo osvjetljujem hrvatskim primjerima.

Stjepan Babić

OSVRTI

NEKE PRIMJEDBE NA NOVI HRVATSKI PRAVOPIS

zišao je novi hrvatski pravopis. Dugo smo ga očekivali, polagali u nj velike nade i očekivanja, ali i strahovali od mogućih pre nagljenih novih rješenja. Konačno je pred nama, te se može reći da su autori S. Babić, B. Finka i M. Moguš obavili dobar posao, barem uglavnom. No upravo zato što su neka rješenja i tumačenja tih rješenja zbilja na visini, a neka nisu, osjetio sam se ponukanim da i ja – iako nisam po struci lingvist – napišem neke napomene. Ne bih se mnogo zadržavao

na dobrim rješenjima ni na analizi tumačenja, nego ću se osvrnuti samo na činjenice, koje mi budu oči.

1. Ne slažem se s potpuno odvojenim pisanjem imena naseljenih mjesta, kao što su Ivanić Grad, Han Pijesak, Herceg Novi, Kaštel Gomilica. U spomenutim se imenima ne sklanja prva riječ te su stoga polusložence, tako da je logično dosadašnje pisanje: Ivanić-Grad, Han-Pijesak, Herceg-Novi, Kaštel-Gomilica. Naglašavam da su se takve polusložence pisale upotrebom spojnice i po korijenskom pravopisu iz NDH, i po novosadskom pravopisu, i po “londoncu” i po drugima, tako da promjena nema opravdanja. Naprotiv,